СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

ЧАСТЬ І. Established 1893. TWO SECTIONS — SECTION I.

Рік LIII. Ч. 222. Ню Йорк і Джерзі Ситі, субота, 10. листопаду 1945 — No. 222. New York and Jersey City, Saturday, November 10, 1945.

ТРИ ЦЕНТИ в Злучених Державах Америки. ПЯТЬ ЦЕНТІВ за границею Злучених Держав Америки. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237—4-0807 Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 THREE CENTS in the United States of America. FIVE CENTS elsewhere.

ПОСТАВИТИ ПРОДУКЦІЮ І ПОСІДАННЯ АТОМОВОЇ БОМБИ ПОЗА ЗАКОНОМ!

Таке дораджував капітан Гаролд Е. Стасен, бувший губернатор Мінесоти та член американської делегації на Конференцію Обєднаних Держав у Сан Франсиско. Говорив про це в часі вечері, якою закінчено річні наради Академії Політичних Наук. Стасен пропонував, щоб досліди над атомовою бомбою віддати під контролю спеціяльної міжнародної комісії, що булаб за те відповідальною перед Радою Безпеки Організації Обєднаних Держав. Та заки це станеться, Стасен пропонує виготовити в Злучених Державах 25 атомових бомб і на тому дальшу продукцію припинити, а так виготовлені бомби віддати до розпорядимости Міжнародної Повітряної Сили Обєднаних Держав, яка повинна бути створена. Це є, на думку Стасена, зарада тому, щоб інші держави не бралися за дальші досліди над тою деструктивною силою, та щоб у світі могла зродитись надія, що настане в будуччині тривкий мир та поступ.

„ЖИВА ЦЕРКВА" ЗЛІКВІДУВАЛАСЬ

Большевізуюча, російська „жива церква" в Америці, що складалася властиво з одного російського собору в Ню Йорку при 97 вулиці, визнала, як подають російські ґазети, владу московського патріярха. Її „живоцерковного" священика, Івана Кедровського, тепер „пересвятив" архієпископ Алексій, що прибув з Москви до Америки як заступник московського патріярха, щоб тут довести до обєднання цілої російської православної церкви.

УЖГОРОД

Описує його Василь Кучер, прибувши до нього з Києва літаком за три години. Завважує написи на будинках, що часом аж моторошно стає, як потворили українську мову. Як от „Каменар Петруша живе противно" (напроти). При кінці описує, як „в розчинених вікнах черпуних будиночків у квітах і стрічках видніли портрети товариша Сталіна і маршалів червоної армії", та як дівчата та юнаки над берегом ріки співали:

„Синеє море,
Білий пароход,
Куди не поїду —
„Руський народ"...

ВІРНІ ТРАДИЦІЯМ УКРАЇНИ...

А. Н. Русько пише в видаваній в Москві газеті „Учительская Ґазета" про Закарпатську Україну. Каже, що перше, що впадає в очі тому, що прибуде на Закарпатську Україну, то є „сила вірности народу національним традиціям України". Пише: „Києвлянин або полтавець, що прибуде до Ужгороду чи Мукачева, чи в інше місто чи село Закарпаття, майже не пізнає границі, що стільки літ відділювала цей край від рідної України". Каже, що всюди можна завважити обряди і звичаї „характеристичні для всіх українців, що нічим не відрізняються від того, що можна завважити на Київщині чи Полтавщині". Очевидно, що пишеться теж про велику „радість", що край став частиною Советського Союзу, та про те, як усі ставали, як згадували цей Союз, Советську Україну та „товариша Сталіна". Теж кажеться, що уряд УРСР вислав на Карпатську Україну 11,000 шкільних підручників. Школи будуть переорганізовані на советський лад і на советський спосіб навчання.

СПІД ВЛАДИ САДИСТІВ І ЗЛОЧИНЦІВ

В „Америці" описує о. К. Тимочко, ЧСВВ, свою душпастирську працю між українцями греко-католиками, що були на примусовій праці в Німеччині. Описує націстівські переслідування церкви та посвяту вірних, що держались релігії та церкви. Описує, скільки мусіли витерпіти від націстів українські дівчата, жертвуючи свою дівочу честь. Та „жалуватись не було де, бо вся влада тоді в Німеччині була в руках садистів і злочинців", пише о. Тимочко. Особливо гостро було заказане ходити на ним правлену Службу Божу східним українцям (православним). Описує як українських робітників націсти стерилізували, та як робили лікарські експерименти на українських жінках. Описує, між іншим, таке: „Зайшов я одного ранку до шпиталя в Лімбурзі. Там помічницею медичної сестри була українка з Харкова. Вона оповіла мені, що перед годиною урядник з Уряду Праці забрав одну вагітну дівчину з Галичини на клініку до Гіссену. „Чому?" — спитав я. „На клініці хотять тій дівчині защепити штучно „сифіліс", — була відповідь. Бо німецькі лікарі хочуть студіювати, як родиться дитина сифілісом зараженої матери.

ВСЮДИ В СВІТІ ПОБОЮЮТЬСЯ РОСІЙСЬКИХ АМБІЦІЙ

Джан Ж. МекКлой, заступник секретаря війни, що щойно вернув з подорожі по світі, заявив в часі вечері, влаштованої Академію Політичних Наук в готелі Астор в Ню Йорку, що всюди в світі зажурені амбіціями Росії. Теж не знають, як доходити до ладу з Совітським Союзом. До цього додав, що тепер можна говорити дійсно про „один світ", коли іде про спільноту економічних, політичних та соціяльних проблем. Підкреслив, що всюди в світі престіж Злучених Держав піднявся надзвичайно високо, та що весь світ глядить на Злучені Держави як на провідника. Замітне й те, що він сказав про денацифікацію Німеччини. Отже ствердив, що хоч дехто закидає, що денацифікація іде поволи в американській зоні в Німеччині, то правдою є, що саме там вона іде далеко скорішим темпом ніж в тих окупаційних полосах, що є під британійським та советським зарядом.

КІНОФІКАЦІЯ ЛЬВІВЩИНИ

Як подає ґазета „Радянська Україна", то з початком вересня мало працювати у Львівщині 47 кінотеатрів та 10 звукових кінопересувок. З того 15 кінотеатрів має бути у Львові, а між ними спеціяльний кінотеатр хроніки, дитячий та комсомольсько-юнацький. В таких кінотеатрах як „Україна" чи „Коперник" відбуваються перед початком вистав промови і лекції на політичні теми, як і концерти Львівської обласної фільгармонії.

ЗІ ЛЬВОВА

На початку серпня, як подають советські джерела, відбулось у Львові урочисте відкриття памятника героеви Советського Союзу Василю Івановичу Смірному, що поляг під Золочевом.

Рішено побудувати у Львові три памятники: В. І. Ленінови, І. Франкови та бійцям і офіцирам, що полягли „у визволенню міста".

Советські джерела ще подають, що у Львові повитали Івана Петровича Суркова — „кавалера двох орденів — давнього слюсаря, що пройшов бойовий шлях від Волги до Одри, а тепер як демобілізований працює і „показує зразки стахановської праці".

ПОЛЬСЬКІ ПРОФЕСОРИ ПРО ЛЬВІВ

ОНА подає з Кракова, що там прибули польські професори з Львова, кажучи, що на університеті у Львові тепер викладають українською мовою, яку польські професори замало знають і тому опустили Львів. В університеті має тепер вчитись 1,500 українських студентів. Вчать там галицькі професори і з Києва та інших міст східної України. Професори мали ще казати на запит, що буде у Львові з польською культурою, що українці дають полякам нагоду забрати з собою все, що поляки хочуть, очевидно, що польське. Теж кажеться, що хто з поляків остане в Галичині, той буде мати повну спромогу культурно розвиватись. З професорів, що прибули з Львова до Кракова, одні останутъ в Кракові, а інші підуть вчити до Варшави та інших польських міст.

ЩЕ ПРО ХВОРОБУ СТАЛІНА

Французькі джерела далі вперто передають вісти про те, що Сталін дійсно слабий. Кажуть, що перебуває в Сочі над Чорним морем та мав атак серця дня 4. листопаду. Тому саме не міг бути в Москві на торжестві Жовтневої Революції. Та американські кореспонденти подають з Москви, що там люди менше журяться хоробою Сталіна, як в чужих краях. Знов з Лондону кажуть, що Сталін таки здоров, та що навіть візьме участь у нарадах Трьох Потуг, що ніби малиб незабаром відбутись. Та урядові кола в Вашингтоні та Лондоні нічого не згадують про такі наради.

СТОРІЧЧЯ КАРПЕНКА КАРОГО

Відсвятковано його в Києві 15. вересня. Була присутна дружина клясика української драматургії, себто Івана Карпенка-Карого (Тобілевича), та дочка. Урочисте засідання відкрив драматург Олександер Корнійчук, а з доповіддю виступив Н. К. Йосипенко. З цеї нагоди виставлено теж пєсу „Сто тисяч".

ЩО ЦЕ ЗНАЧИТЬ?

Англія і Америка вицофує свої війська з Ірану, а в тому самому часі, як доносять до Лондону, входять в північний Іран свіжі советські частини. Згідно з умовою, Совети повинні би теж вицофувати війська, а не їх ще скріпляти.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 595 — 7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

Американський вояк і українські біженці

В сьогоднішнім числі „Юкрейніен Віклі" маємо гарний інформативний допис американського вояка з українського роду про українських біженців в Німеччині, що є під американською управою. Цей дописувач щойно вернув з Европи, звідки переслав був свого часу перші вісти про українських збігців.

Та на окрему увагу заслугує голос другого американського вояка, що є англьо-саського походження, а який ще є в Европі. Це передаємо виїмки з його листів, передані американцями українській установі до евентуального вжитку.

Перший допис не має нічого спільного з виїмками з тих листів, оскільки іде про особи, що їх написали, бо вони незнакомі між собою. Але в обидвох пишеться про одних і тих самих українських збігців і з тої самої округи, а теж і про той самий український хор, про який перший дописувач (І. Колотило) писав уже давніше. Те, що пише американський вояк з англьо-саського походження, тепер тільки потверджує, що американські вояки з українського роду писали досі про це ніщо інше, а тільки саму чисту правду. І поступали не інакше, а тільки сумлінно, коли взивали нас ратувати тих добрих і так нещасливих людей — українських скитальців.

З листів того другого вояка про українців-збігців наведемо такі характеристичні місця в перекладі на українську мову:

* * *

Я поручив би без надуми допущення до Злучених Держав усіх людей з нашого табору як еміґрантів. Це працююча і шануюча себе громада, і збалянсована, що представляє різні стани людей — з високим ступнем освіти, і де є тільки 5 неграмотних на 1,300 осіб; це такі люди, що ви їх радо приняли би у себе в хаті... Вони всі хочуть дістатись до Америки. Я так бажав би, щоб ви їх пізнали, їхню делікатність, ввічливість — а перш усього їхню музику... Це велика приємність бути з ними і працювати і немає одної людини, між тими, що зі мною працюють, яка не відчувалаб так само, як я це відчуваю... Запевняю вас, що ті наші українці, яких тут маємо, булиб знаменитими нашими горожанами. Їхні досвіди з крайніми доктринами — Райху і Совєтів — навчили їх, що обидві ці науки фальшиві, тому, з політичного боку, тяжко булоб знайти ліпше зрівноважених та пожиточніших від них горожан. З вигляду вони представляються гарно, освічені й працьовиті.

Ви зробилиб добре для них і для нас, якщоб попхали цю справу вперед, зокрема щодо українців.

Хочу ще вам донести про трагічний і надзвичайний випадок, що стався тому кілька днів. Хор, про який я вже вам так багато писав, їхав з Зальцбурґа до Альтгайм, щоб там дати концерт для інших українців. Які два кільометри за містом є гострий скрут. Трок, що був на переді й мав до 25 членів хору, був отвертий. Він звернув на скруті, їдучи не дуже скоро, як надїхав другий трок з противної сторони з худобою на заріз. Обидва не їхали скоро. Та на скруті малощо один одного не зачепив. Голова і роги одної худобини звисли з одного троку на другий і вдарили ось так одного з наших людей, що був у самій середині (не зачепивши нікого по боках) так сильно, що розбили йому череп і вбили його відразу. Його обличчя мало цілком спокійний вигляд і не було видно рани. Голова худобини посунулась далі й вдарила ще другого з наших людей в голову, проколола рогами і пхнула його в бік троку, завдавши тяжкі внутрішні рани, але не вбивши його. Він виздоровіє. Нам страшно жаль тих людей. Здається, що сама доля проти них. Той, що вмер, полишив жінку і двоє малих дітей. Мені вдалося дістати дещо чорної матерії на жалібний одяг для вдови, а наш гурт вояків післав прекрасний вінець на гріб. Ми так відчуваємо, якби всі вони належали до нашої родини. Треба дивуватися, скільки нам вдалось для них зробити в тих надзвичайно важких обставинах...

Ще далі пишеться про те, як цей американець подбав, щоб український хор міг виступати під ліпшими умовинами, теж і через радіо, як спроваджує з Америки українські композиції, та як просить свою рідню-американців — прислати матерію для українських народних строїв та на український жовто-блакитний прапор, а теж і на те, щоб там вишили українські строї для американок, його сестер...

* * *

Що ми на те? Ми, американські українці й українки?

ПОШИРЮЙМО ПРАВДУ ПРО УКРАЇНСЬКИХ ЗБІГЦІВ

По Америці відбуваються тепер віча в справі українських збігців, висилаються резолюції до уряду, чи інформації до преси. Щоби помогти людям на місцях мати на руках матеріял про ці справи, видано заходами Українського Конґресового Комітету дві брошури. Одна з них п. з. "ASYLUM FOR EUROPE'S UPROOTED" це відбитка статті В. Г. Чемберлина, що поміщена в останньому числі Юкрейніен Квортерлі. Друга — PLIGHT OF UKRAINIAN DP's — це головно збірка листів американських та канадійських вояків, що пишуть про цю справу. Ті брошури вишле комітет даром. Писати на адресу:

UKRAINIAN CONGRESS COMMITTEE OF AMERICA
P. O. Box 721, Church Street Annex, New York 8, N. Y.

ХВАЛЯТЬ ЗА ТЕ, ЩО ДАЮТЬ МІЛІОН НА ПОЛІТИКУ

Польсько-американські ґазети передали як новинку з Вашинґтону, що між сенаторами і репрезентантами, що зацікавлені в судьбі Польщі, зробило гарне враження те, що на нарадах Начальної Ради Конґресу Американських Поляків, які відбулись недавно в Дітройті, ухвалено однорічний буджет в сумі одного міліона долярів на політичну акцію згаданого Конґресу. Це має бути зібране між американськими поляками. Сенатори і конґресмени, що з цього приводу ґратулювали, заявили, що вони певні, що ухвала буде певно виконана. Такий буджет вважають у Вашинґтоні „доказом політичної зрілости" американських поляків, зокрема того, що вони знають, яка велика жде їх праця в справі „незалежности Польщі". Ту працю вважають рівночасно і працею „для вільної Америки".

Ще до цього додають, що американські політики рахуються тільки з такими організаціями, що представляють собою силу. Якщо є кілька міліонів поляків в Америці, то чи це правда, що їх є стільки, пізнати найлекше по такій політичній акції, на якої цілі треба на рік зібрати міліон долярів. Бо на таку акцію, як оборона незалежности Польщі, вони таки повинні би зібрати на рік міліон. Так мають розуміти американські політики в Вашинґтоні, згідно з тим, що пише польська преса.

„НА ЖАЛЬ..."

Большевицькі У. Щ. Вісті пишуть, що нетерпеливо ждуть на газети з України, але „на жаль" дістають тільки газети для обслуги редакції, не більше...

В кожній українській хаті повинен знаходитися часопис „Свобода".